

„РЕВОЛЮЦИЯ НА РОЗИТЕ” – ВТОРИ ДУБЪЛ

Проф. д-р Нина Дюлгерова

На 5 януари 2008 г. Грузия отново напомни за своето съществуване. Предсрочните президентски избори, продиктувани от народното недоволство от есента на 2007 г. предизвика спомените от подобни прояви от есента на друга година - 2003. Тогава стартира “революцията на розите”, която постави началото на т. нар. “цветни революции” в постсъветското пространство, създали термина “второто разпадане на Съветския съюз”. Последвалите процеси както в Грузия, така и в другите бивши съветски републики, помрачиха надеждите за коренна промяна в тях. Смяната на политическия елит промени кадровия състав, но не и вътрешните процеси и външнополитическите приоритети.

Интересът към президентските избори в Грузия, пионера в политическите експерименти в бившия Съветски съюз, е напълно основателен. Митингите и демонстрациите по улиците на Тбилиси и тяхното жестоко потушаване, предизвикала силната негативна реакция на международната общност, очертаха вече позната ситуация – предсрочни президентски избори, но с висока степен на непредсказуемост. Непридвидимостта на крайния резултат се признаваше както от местните, така и от международните анализатори. Нещо повече, през последните месеци събитията в Грузия оформиха едно ново лице на опозицията, чиито спорадични прояви дотогава не даваха индикации за единност и организираност.

Тези втори за последните четири години предсрочни избори очертаха няколко нови момента в създалата се политическа ситуация. Преди четири години на вълната на народното недоволство на преден план излиза неизвестният дотогава Михаил Саакашвили. Неговият изборен успех (97 %) не само е израз на обществената надежда за коренна промяна, но и начало на смяната на висшия политически елит в държавите, преминали през лабиринта на “цветните революции”. Това се отнася не само до новите лица, но най-вече до тяхната възраст. Наруши се партийното статукво, което през 90-те години на 20 век гарантираше безпрепятственото като цяло преминаване от съветско към постсъветско управление в републиките. Михаил Саакашвили е първият президент от новото поколение, който е симбиоза между съветската школа и западните политически техники.

Неговото управление през следващите години продължи установени традиции и очерта нови приоритети. Грузинският етнонационализъм е печелившият коз в политическата победа на Звиад Гамсахурдия, Едуард Шеварнадзе и Михаил Саакашвили. Постсъветският елит на Грузия продължава да обвинява главно Москва за перманентните междуетнически конфликти. Това освобождава Тбилиси от саморефлексията и от необходимостта от ревизия на концепцията за национално строителство. Продължава инерцията от съветския период, когато проблемите се решават чрез апели към съюзния център. При управлението на Михаил Саакашвили

тази роля успешно изпълнява вече американската администрация. В контекста на наложилата се с годините инерция на управление естествено е политиката на Саакашвили и неговия екип да е ориентирана към решаването на вътрешните грузински проблеми чрез външна намеса, вече под лозунгите на западната демокрация.

В контекста на установената политическа практика грузинският президент оформя и активно прокарва външнополитическите приоритети на държавата ориентирани към НАТО, Европейския съюз и такива знакови организации като ГУАМ (Грузия, Украйна, Азербайджан и Молдова). Евроатлантическите приоритети, последователната проамериканска и антируска политика гарантираха непоклатимите до последните месеци позиции на Михаил Саакашвили в международен план.

Нарастналото самочувствие и засилващото се чувство за безнаказаност поднасят обаче неприятни изненади за Саакашвили и неговия екип. Икономическите проблеми, ескалирали с търговската война между Тбилиси и Москва и засилващата се енергийна зависимост от Русия, водят до достатъчно успешна координация между разпокъсаната дотогава грузинска опозиция. Жестокостта, с която властта в грузинската столица потушава бунтовете, предизвиква неочаквано силна негативна международна реакция. Анализаторите признават, че насрочените за 5 януари 2008 г. предсрочни президентски избори, са първите в историята на Грузия, които е невъзможно да бъдат прогнозирани. Претендентите за президентския пост са 7 кандидата, приблизително от едно поколение. Най-младият е Михаил Саакашвили (40-годишен), най-възрастният е 52-годишният бизнесмен Аркадий (Бадри) Патаркацишвили. В тези избори се утвърждава една тенденция, поставена преди 4 години – смяна на поколенията, с акцент на 30-40-годишните, желателно със западно образование, най-добре в американски университет.

В тези избори се разрушава една илюзия, която периодично се прокрадваше в различните анализи и оценки за подобни събития в годините след “цветните революции”. Често се отбелязваше, че ако управляващия елит е проамерикански и проевропейски, то опозицията е проруски настроена. След изборите обикновено се установяваше, че това е далеч от истината. В предсрочните президентски избори в Грузия от самото начало всеки от кандидатите за президент ясно подчерта своята дистанция от Русия. Коментарите бяха различни и варираха от подозрителност до нежелание за обвързване, с опасения за отлив от гласове. Това обаче няма съществено значение, защото изборът на датата 5 януари, твърде кратък срок за сериозна организация, без достъп до медии, целенасочено затрудняване на водената от опозиционните кандидати кампания, както и активно работещата за дотогавашния президент държавна машина предопредели крайният резултат.

Централната избирателна комисия на Грузия обяви, че Михаил Саакашвили печели изборите. Проблемът, който е чисто технически, е че ги печели с малко и то с разминаващи се като информация цифри. Те са 52.21, 51.19 и 51.85. В дадения момент те нямат съществено значение. Още на следващия ден, 6 януари 2008 г., групата за мониторинг на Парламентарната

Асамблея на ОССЕ, Бюрото за демократични институции и правата на човека към ОССЕ, Европарламента и Парламентарната асамблея на Съвета на Европа. международните наблюдатели, с изключение на мисията наблюдатели на Международния експертен център за избирателни системи и Русия, признават изборните резултати за легитимни. Вече президентите на Казахстан, Украйна, Азербайджан поздравиха новия/стар президент.

И ако международните институции признават избора на Михаил Саакашвили, то крайният резултат, обявен от ЦИК, дава сериозни основания на грузинската опозиция за активни действия. Казусът е свързан с факта, че за победител в президентските избори в Грузия се смята този кандидат, който получи 50% плюс 1 от гласовете на избирателите. Ако нито един от кандидатите не получи необходимия брой гласове, ЦИК назначава втори тур на изборите, който трябва да се състои две седмици след първия. Победител в балотажа между двамата кандидати с най-добри резултати, е този, който получи 1/5 от гласовете на избирателите.

Слабият в сравнение с 2003 г. изборен резултат, който е и на допустимата граница, лесно оспорима, предизвиква бурните, често непоследователни, но като цяло целенасочени действия на грузинската опозиция. Кандидадът на Обединената опозиция (включваща 9 партии) Леван Гачечиладзе, който събира около 24,98%, през последните дни дава непрекъснати изявления, ориентирани към непризнаване на изборните резултати и иск за балотаж. Едва ли това ще бъде осъществено, но тази активност на грузинската опозиция плюс новите глобални предизвикателства, дават основания да се очертаят няколко алтернативи за бъдещето на втория мандат на Михаил Саакашвили.

Запазеното политическо статукво, гарантиращо познатото външнополитическото присъствие на грузинския президент, само на пръв поглед остава непроменено. Новите глобални реалности, свързани със смяната на президентите на Русия и САЩ поставят неизвестни, с които той трябва да се справи. Заявката, направена от Саакашвили за промяна на политиката спрямо Москва, с уговорката след избора на новия президент, едва ли ще променят в близко бъдеще руско-грузинските отношения. Изборите в САЩ, за които нараства увереността на политолозите, че ще бъдат спечелени от Демократическата партия, също ще поставят своя отпечатък върху контактите между Вашингтон и Тбилиси. Не трябва да се пренебрегват и проблемите със “замразените конфликти”, чиято актуалност ще нараства с приближаване времето за решаване на Косовския казус. А най-новата история на Грузия доказва, че Тбилиси неуспешно се опитва да реши проблемите с Южна Осетия и Абхазия. Не на последно място е грузинската опозиция, която в тези президентски избори натрупа опит, а ръководителите ѝ получиха международна легитимност. Това създава благоприятни условия за предстоящите през пролетта на 2008 г. парламентарни избори, които могат да поднесат неприятни за управляващия елит на Грузия изненади.

Времето само ще покаже доколко втория мандат на Михаил Саакашвили ще запази относителното политическо статукво или е индикация за промени, които биха изменили вътрешния облик на Грузия, но едва ли външнополитическите ѝ приоритети.